

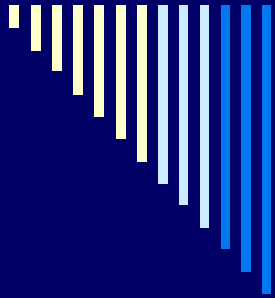

World Kidney

Day^{TM}

8 March 2007

Role of Nurse in CKD Clinic

ปิ่นแก้ว กล้ายประยงค์

หน่วยโรคไต ภาควิชาอายุรศาสตร์

คณะแพทยศาสตร์ โรงพยาบาลรามารินทร์

วัตถุประสงค์

- เพื่อให้บุคลากรทางการแพทย์ ตระหนักถึงความสำคัญของการให้สุขศึกษาผู้ป่วยโรคไตเรื้อรังในการปฏิบัติตัวเพื่อชะลอไตเสื่อมได้อย่างถูกต้องเหมาะสม
  - เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างองค์ความรู้นำไปประยุกต์ใช้ในการให้คำแนะนำผู้ป่วยโรคไตเรื้อรัง
-

เป้าหมายที่ต้องการ

- ผู้ป่วยโรคไตเรื้อรังได้รับการรักษาแบบองค์รวม มีศักยภาพในการดำรงชีวิต ป้องกันและควบคุมภาวะแทรกซ้อนได้อย่างมีประสิทธิภาพ
  - ลดอุบัติการณ์การเกิดภาวะไตวายเรื้อรังระยะสุดท้าย
  - ลดค่าใช้จ่าย / อัตราการนอนโรงพยาบาล
-

ทำไม ?

- ผู้ป่วยโรคไตเรื้อรังระยะต้น
  - ไม่มีอาการแสดง
  - ผลตรวจทางห้องทดลองผิดปกติ
  - ผู้ป่วย CKD จำนวนมากตรวจที่คลินิกโรคไต
  - ผู้ป่วยโรคไตเรื้อรังระยะที่ 3 ควรได้รับ
คำแนะนำการปฏิบัติตัวเพื่อชะลอไตเสื่อม

ทฤษฎีแบบแผนความเชื่อด้านสุขภาพ

- * การรับรู้โอกาสเสี่ยงต่อการเกิดภาวะแทรกซ้อนและความรุนแรงของภาวะแทรกซ้อน
- * การรับรู้โอกาสเสี่ยงของการดำเนินโรคสู่ภาวะไตเรื้อรังระยะสุดท้าย (ESRD)

ทฤษฎีแบบแผนความเชื่อด้านสุขภาพ

- * การรับรู้อุปสรรค มีอิทธิพลต่อการหลีกเลี่ยง
การปฏิบัติตัวตามคำแนะนำ *
(ค่าใช้จ่าย ความสะดวก การใช้เวลานาน
ในการรักษา อุปสรรคด้านจิตวิทยา
ความวิตกกังวล ความอาย)

ทฤษฎีแบบแผนความเชื่อด้านสุขภาพ

- * การรับรู้ประโยชน์ของการปฏิบัติตัวตามคำแนะนำ
  - ป้องกันและลดภาวะแทรกซ้อน
  - ลดค่าใช้จ่าย
  - ลดความถี่ของการรับบริการ
  - อาจมีผลต่อการชะลอไตเสื่อม

ปัจจัยร่วมอื่นที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลง พฤติกรรม

- * **ปัจจัยนำ** มีผลต่อการสนับสนุนหรือ
ยับยั้งพฤติกรรมพึงประสงค์
  - ความรู้ ทักษะ ทศนคติ ความเชื่อ ค่านิยม
  - การรับรู้ สถานะทางเศรษฐกิจ อายุ เพศ
การศึกษา
  - บุคคลในครอบครัว

ปัจจัยร่วมอื่นที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลง พฤติกรรม

- **ปัจจัยเอื้อ** : หาได้ง่าย และช่วยเพิ่มทักษะ
  - แหล่งทรัพยากรที่จำเป็น
  - บริการที่ผู้ป่วยสามารถเข้าถึงง่าย

ปัจจัยร่วมอื่นที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลง พฤติกรรม

3. ปัจจัยเสริม :

มีผลให้เกิดการยับยั้ง / สนับสนุนพฤติกรรม

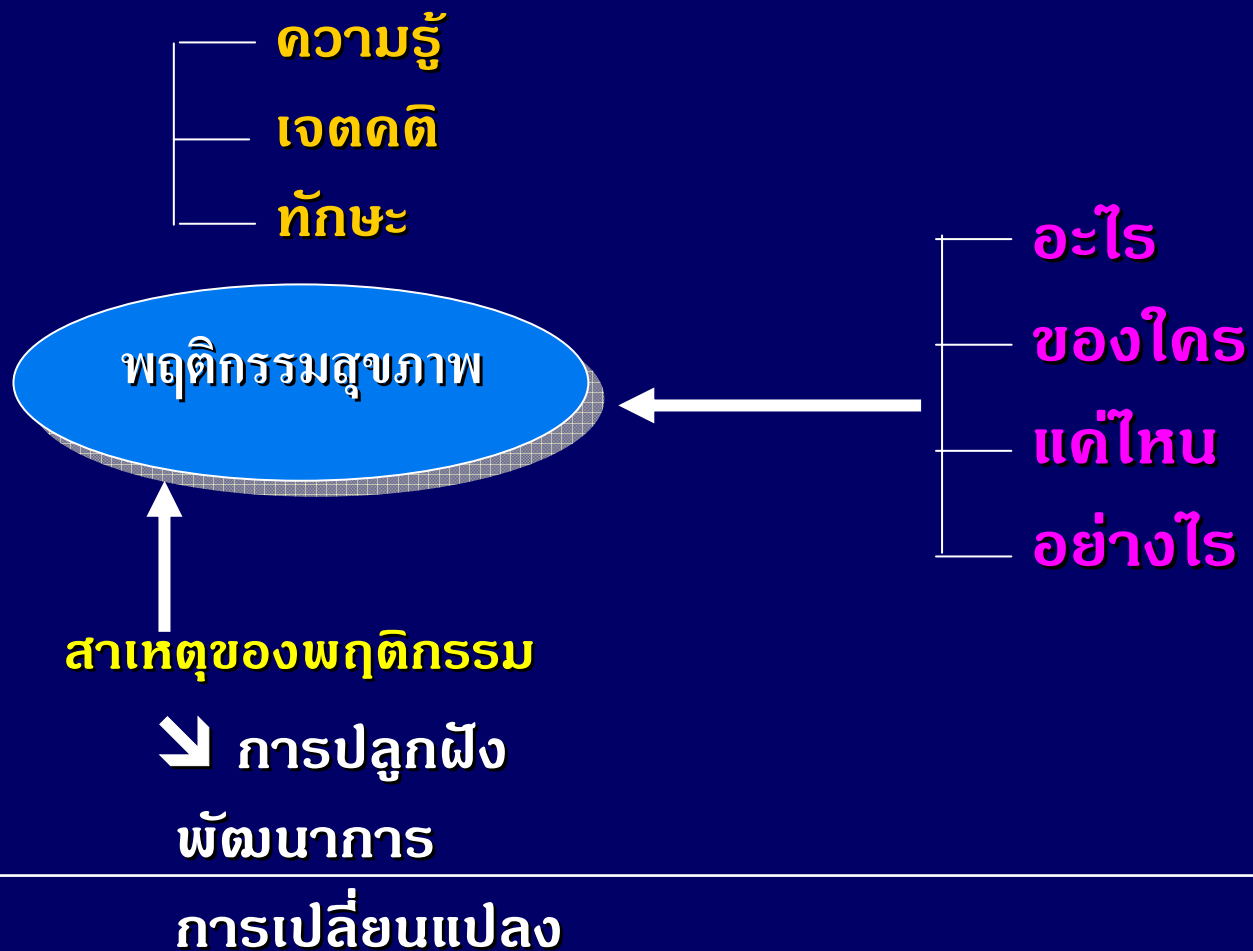
- การกระตุ้นเตือน สิ่งชักนำให้เกิดการปฏิบัติต่อเนื่อง
ทำให้เกิดพฤติกรรมที่คงทน
- แพทย์ พยาบาล
- บุคคลในครอบครัว
- การรณรงค์ทางสมาคม / สื่อมวลชน

หลักการวางแผนการให้สุขศึกษา

เป้าหมาย เพื่อให้ผู้ปวยมีความรู้ความเข้าใจ
เจตคติ มีทักษะการปฏิบัติตัว
เพื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม
ที่พึงประสงค์

การวินิจฉัยพฤติกรรมสุขภาพ

ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม

PRECEDE Framework

Health Belief Model

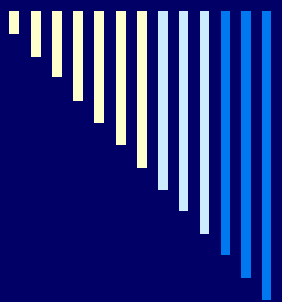
Self Efficacy Theory

Social Support Theory

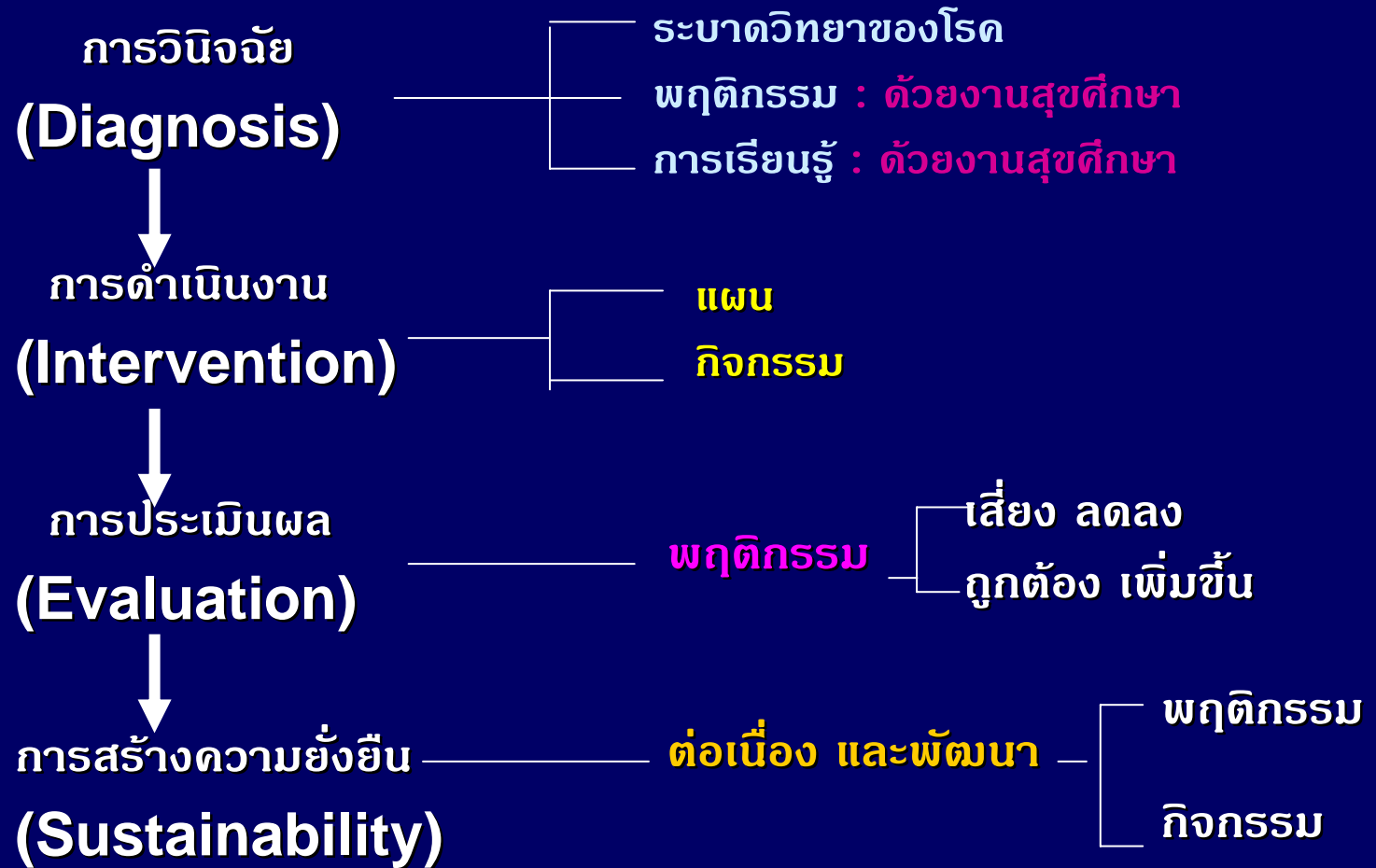
Other Theories

**กระบวนการ
สุขศึกษา**

**การเปลี่ยนแปลง
พฤติกรรม**

หลักการดำเนินงานสุขศึกษา

การจัดทำแผนสุขศึกษา

แผนสุขศึกษา

วัตถุประสงค์ — ระบุพฤติกรรมที่ต้องการ

กลุ่มเป้าหมาย

ขั้นตอนการดำเนินงาน

กิจกรรม

— ความครอบคลุม

— ความถี่ / ต่อเนื่อง

— เนื้อหาสาระ

— สื่อ

— ผู้ปฏิบัติ

— กำหนดเวลา

ตัวชี้วัด

การประเมินผล

การจัดสรรและพัฒนาทรัพยากรสุขภาพ

- ทรัพยากรบุคคล เป็นบุคลากรของสถานบริการ
  - ทรัพยากรอื่น
    - เวลา
    - งบประมาณ
    - อุปกรณ์
    - สื่อ
-

บทบาทของพยาบาลผู้ให้คำแนะนำ

- * มีความรู้เรื่องโรคไต การดำเนินของโรคและแนวทางในการควบคุมโภชนาการ
- * มีความกระตือรือร้นในการพัฒนาความรู้และทักษะ
- * เน้นผู้ป่วยและความต้องการของผู้ป่วยเป็นศูนย์กลาง
- * สร้างสัมพันธภาพที่ดีต่อผู้ป่วยและญาติ
- * ใช้เทคนิคในการจูงใจและกระตุ้นความสนใจ
- * มีทักษะในการสัมภาษณ์และวิธีการประเมินผล

บทบาทของพยาบาลผู้ให้คำแนะนำ

- * มีทักษะในการให้ความรู้และให้คำปรึกษาแนะนำ
- * มีความสามารถนำความรู้ทางทฤษฎีถ่ายทอดให้เข้าใจง่าย
- * มีสื่อประกอบการให้ความรู้เพื่อปฏิบัติได้จริง
- * สามารถติดต่อประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
- * มีเวลาและได้รับมอบหมายหน้าที่รับผิดชอบ
- * สามารถเลือกกลวิธีทางสุขศึกษาที่เหมาะสมง่ายและรวดเร็ว

สถานที่

- เอื้อต่อการเข้าถึงบริการ
  - มีห้องเฉพาะ
  - ไม่มีเสียงดังรบกวน
-

ห้องให้คำแนะนำ
ที่ห้องตรวจ OPD

อุปกรณ์ในการให้สุขศึกษา

□ ให้ความจริงที่ถูกต้อง

- คู่มือปฏิบัติตัว
  - คู่มืออาหารผู้ป่วยโรคไตเรื้อรัง
  - แผ่นพับ
  - ภาพพลิก
  - โปสเตอร์
  - วัสดุทัศนัและเครื่องคอมพิวเตอร์
  - ตัวอย่างอาหาร (Food models)
  - สมุดบันทึกอาหาร 24 ชั่วโมง
-

สื่อการสอน

- สร้างขึ้นเอง
- สมาคมโรคไตแห่งประเทศไทย ร่วมกับมูลนิธิโรคไตแห่งประเทศไทย และ สปสช.
- * สถาบันวิจัยโภชนาการ ม.มหิดล

สื่อการสอน

สื่อการสอน : ตัวอย่างสัดส่วนอาหาร

Food Model : ฝ่ายโภชนาการ ร.พ.รามธิบดี คณะแพทยศาสตร์ ม.มหิดล

การเลือกกลวิธีทางสุขศึกษา

- ควรเลือกกิจกรรมที่ง่าย / ค่าใช้จ่ายต่ำ
  - เป็นกิจกรรมที่มีความต่อเนื่อง
  - เลือกใช้หลายกิจกรรม (>3 กิจกรรม)
-

หัวข้อการให้สุขศึกษาผู้ป่วยโรคไตเรื้อรัง

- ความรู้เรื่องไตและโรคไตเรื้อรัง
- การรับรู้ความเสี่ยงและความรุนแรงของ
การดำเนินโรค
- การรักษาโรคไตเรื้อรัง
- การร่วมมือในการรักษา รับรู้ประโยชน์ของ
การปฏิบัติเพื่อชะลอไตเสื่อม
- การควบคุมความดันโลหิต

หัวข้อการให้สุขศึกษาผู้ป่วยโรคไตเรื้อรัง

- การให้ยาตรงตามแพทย์สั่ง
- งดยาสมุนไพร ยาลูกกลอน ยาหม้อ
- การออกกำลังกายที่เหมาะสม
- งดสูบบุหรี่
- การลดความวิตกกังวล และพักผ่อนเพียงพอ
- การเตรียมตัวเรื่องการทำบำบัดทดแทนไต
- ควรไปตรวจตามนัด

การประเมินผล

ต้องกำหนดหลักเกณฑ์ประเมินผลและดัชนีชี้วัดไว้
อย่างชัดเจน ประเมินความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ
และพฤติกรรม

- แบบประเมินความรู้ก่อน / หลัง การให้สุขศึกษา
- ประเมินผลการตรวจร่างกายของแพทย์
  - : ความดันโลหิต
  - : ผล lab, nPNA
- สมุดบันทึกอาหาร 24 ชม.
- การอ่านฉลากอาหารถูกต้อง

การประเมินผล

- * ประเมินผลกระทบของโครงการ
- * ประเมินโปรแกรมสุขศึกษา ที่มีผลต่อปัจจัยนำ ปัจจัยเอื้อ ปัจจัยเสริม
- * ประเมินผลลัพธ์ของโครงการที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้ป่วย
  - ควรดำเนินการระยะยาว
  - ติดตามผลอย่างต่อเนื่อง
    - : nPNA / ผล lab อื่น – UA, Lipid profile, electrolyte, Alb
    - : BP

ปัญหาและอุปสรรค

ด้านนโยบาย

- ควรจัดทำโครงการระยะยาวในการชะลอการเสื่อมของไต และมีผู้รับผิดชอบ
- การลงทะเบียนและติดตามผู้ป่วย
  - ขาดการสนับสนุนการจัดโปรแกรมสุขภาพที่มีประสิทธิภาพ
  - ขาดการประสานงาน / การส่งต่อผู้ป่วย
    - urine 24 hr, nPNA, DM, นักโภชนาการ

งานโภชนาการ : นักกำหนดอาหาร

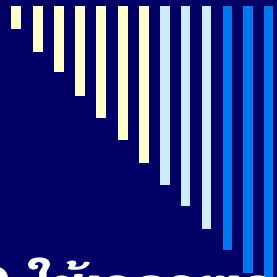
ปัญหาและอุปสรรค

ด้านสถานที่

- ห้องให้คำแนะนำให้บริการ เฉพาะโรค
: ทุกหน่วยงาน
- มีเสียงดังรบกวน
  - ไมโครโฟน
  - ความแออัดภายนอก
  - ไม่เหมาะสมในการสอนด้วยสื่อประสม

การสอนรายบุคคล

สอนกลุ่มเล็ก : สื่อวีดิทัศน์

- ใช้เวลาพอเหมาะ
- ใช้ต้นแบบทางลบ
และบวก
- ใช้หลายกิจกรรม
  - dietary recall
  - ทักษะการเลือก
สัดส่วนอาหาร

การสอนกลุ่มใหญ่ : ผู้ป่วยและญาติ

การสอนกลุ่มใหญ่ : ผู้ป่วยและญาติ

การสอนกลุ่มใหญ่ : ผู้ป่วยและญาติ

ข้อเสนอแนะ

- โรคไตเรื้อรังระยะที่ 2 ควรได้รับคำแนะนำเรื่อง การควบคุมโรคที่เป็นสาเหตุอย่างเคร่งครัด
    - : การรับประทานยา
    - : การติดตามผลทางห้องทดลอง เพื่อควบคุมอาหารไขมัน และกรดยูริก
    - : สื่อมวลชนรณรงค์เรื่องพฤติกรรมสุขภาพ
-

ปัญหาและอุปสรรค

ด้านผู้ป่วย

- ร้อยละ 70 มีความรู้ต่ำ : ไม่รู้หนังสือ
ปัญหาสายตา ไม่มีญาติ
- ไม่มีอาการแสดงและไม่เห็นความสำคัญ
- เห็นความสำคัญเมื่อใกล้เข้าสู่ระยะที่ 5
- ฟังพอใจรับฟังคำแนะนำในวันที่มาตรวจ
(ก่อนการตรวจ)

สรุป

- **การรักษาโรคไตเรื้อรัง ระดับทุติยภูมิ:เชิงรุก**
  - **เน้นความสำคัญในการให้คำแนะนำเพื่อผู้ป่วยเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม การดูแลตนเอง**
  - **มีการติดตามผลและดำเนินการให้สุขศึกษาผู้ป่วยอย่างต่อเนื่อง**
  - **ปรับเปลี่ยนรูปแบบการให้สุขศึกษาตามความเหมาะสมแก่ผู้ป่วยแต่ละราย**

งานส่งเสริมสุขภาพและป้องกันโรค

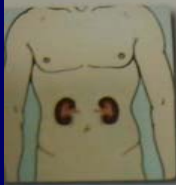

การจัดบอร์ด

การจัดบอร์ด

โครงสร้างของไต

ไตมี 2 อันอยู่ด้านหลังข้างกระดูกสันหลัง บริเวณเอวทั้งสองข้าง

ไตมีรูปร่างคล้ายถั่วยาวประมาณ 10-12 เซนติเมตร

ไตจะประกอบด้วย "หน่วยไต" เล็กๆ จำนวนหนึ่งล้านหน่วยต่อไตหนึ่งข้าง

หน่วยไตที่เสื่อมแล้วจะไม่มียาหรืออาหารที่จะรักษาหน่วยไตให้คืนกลับมาได้ และไม่สามารถสร้างทดแทนหน่วยไตที่เสื่อมแล้วได้

ไตมีหน้าที่อะไร

กำจัดของเสียและน้ำออกทางปัสสาวะ

รักษาปริมาณน้ำและเกลือแร่ในร่างกาย

เก็บสารที่เป็นประโยชน์ต่อร่างกาย

สร้างฮอร์โมนบางชนิด

ช่วยในการทำงานของวิตามินดี

กำจัดยาหรือสารพิษออกจากร่างกาย

The end.

